

1. Dienen en christen zijn

In het zaaltje zit een groep van ongeveer vijftien jongeren. Jongeren die 's zondags trouw naar de kerk gaan, de catechisatie bezoeken, en bekendstaan als christenen. Ik stel hun de vraag: 'Wat is een christen?' Bij de beantwoording moeten ze ervan uitgaan dat ik niets weet van de kerk en andere zaken die te maken hebben met het christelijke geloof. Deze toelichting zorgt voor wat extra denkwerk, maar na een korte denkpauze komen de eerste reacties.

In eerste instantie worden antwoorden gegeven die te maken hebben met de uiterlijke kenmerken. 'Een christen is iemand die naar de kerk gaat', zo klinkt het. Mijn reactie: 'Dus als ik naar de kerk ga, ben ik een christen.' Verwarring! 'Iemand die in de Bijbel leest', probeert een ander. Ook dat is niet volledig en de verwarring neemt toe.

Na enige tijd gaan de jongeren over op de dogmatische antwoorden. Er wordt gewezen op het onderscheid tussen christen en Christen, of christen en naamchristen. Allerlei benamingen worden gegeven, zoals: een echte christen, een wedergeboren christen, iemand die het ware geloof heeft, iemand die in God gelooft, enzovoort. Langzamerhand wordt het de kerkelijke jongeren duidelijk dat het nog niet zo gemakkelijk is om de vraag 'Wat is een christen?' te beantwoorden.

Wat is een christen?

De meeste mensen beginnen met het geven van antwoorden op basis van de sociologie of de dogmatiek. Dat maakt het er allemaal niet gemakkelijker op. Het veroorzaakt de nodige verwarring en/of discussie. Daarbij kunnen er hete hoofden en koude harten ontstaan. Het enige antwoord dat gegeven kan worden is: 'Een christen is iemand die door een waar geloof een levend lidmaat van Christus is.' Een christen is verbonden aan Christus. Dat is de Bijbelse beschrijving van de christen.

Maar met dit antwoord hebben veel kerkgangers moeite. Ze weten allemaal dat niet iedereen die bekendstaat als christen een échte christen is. Daarom zoeken zij naar mogelijkheden om dit onderscheid duidelijk te maken, door bijvoorbeeld te spreken over een 'ware christen' en een 'naamchristen', of door het onderscheid te laten blijken uit de schrijfwijze: Christen of christen. Echter, daardoor is de inhoud van het woord 'christen' afgevlakt en heeft het een sociologische betekenis gekregen.

In deze uitgave wil ik vasthouden aan de Bijbelse definitie, zoals samengevat in het antwoord dat de Heidelbergse Catechismus geeft op de vraag 'Waarom wordt u een christen genoemd?' Het antwoord is dan: 'Omdat ik door het geloof een lidmaat van Christus ben ...' Een christen is dus verbonden aan Christus en zal zijn leven daarnaar willen inrichten. Dan zitten we midden in het spanningsveld waarin iedereen zich bevindt, die vast wil houden aan Gods Woord.

Op grond van deze omschrijving wil ik mensen, jongeren en ouderen, aanspreken en wil ik zoeken naar antwoorden op praktische vragen. Daarom ga ik niet telkens onderscheid maken in schrijfstijl (met of zonder hoofdletter) en ga ik niet voortdurend een onderscheid maken als het over ware en valse christenen gaat. Iedereen die de naam christen draagt, is aanspreekbaar op de Bijbel. Daarin wordt duidelijk omschreven dat een christen volgeling van Christus is en verbonden is aan de Wijnstok Jezus Christus.

In de samenleving zijn er helaas naamchristenen: mensen die de naam christen dragen, maar het niet zijn. Ze blijven aanspreekbaar op het christen-zijn, omdat ze door de Heere Zelf apart zijn gezet van anderen.

Hoe wordt een naamchristen christen? Dat kan alleen door het werk van de Heilige Geest Die dat wil werken in harten van mensen. In de Bijbel staat op diverse plaatsen dat wat bij mensen onmogelijk is, mogelijk is bij God. Juist daarom kunnen naamchristenen wezenlijk veranderen. De Bijbel roept mensen op: 'Wordt veranderd door de vernieuwing uws gemoeds ...'⁸ Ik wil mensen daarom des te meer aanspreken op de Bijbelse boodschap en dat betekent in nieuwtestamentische zin aanspreken op hun christen-zijn.

Mogelijk denkt iemand: Ja, maar iedere christen is geen wedergeboren persoon! Een begrijpelijke reactie. Echter,

8. Rom. 12:2b.

het is onmogelijk om iemand aan te spreken op zijn wel of niet wedergeboren zijn. Dat oordeel komt ons niet toe. Wel mogen we elkaar aanspreken op het christen-zijn, op het afgezonderd zijn van niet-christenen. Het volk Israël was een afgezonderd volk. Het hele volk was aanspreekbaar op de wetten zoals de Heere deze aan Mozes heeft gegeven. Zo zijn alle christenen aanspreekbaar op het Woord van God en op hun christen-zijn. En een christen hoort te dienen.

Wat is dienen?

Wat is dienen? Er zijn allerlei antwoorden mogelijk. Het makkelijkste is om een algemene omschrijving te vinden, bijvoorbeeld via Google of via een of ander woordenboek. Maar laten we eerst zoeken naar een Bijbels antwoord. In de Bijbel komt het woord 'dienen' veel voor, zowel in het Oude als in het Nieuwe Testament.

Oude Testament

In het Oude Testament komen we twee betekenissen tegen. De eerste betekenis heeft betrekking op het dienen van God (of afgoden) in de tempeldienst. Het volk Israël wordt opgeroepen om de Heere met hart en ziel te dienen.⁹ Dit dienen moet het totale gezins- en volksleven doortrekken.

9. Deut. 10:12.

De tweede betekenis is een vorm van dienen waarbij iemand 'in dienst' is van een ander, vrijwillig of niet vrijwillig. Denk aan Jakob die in dienst is van Laban.¹⁰ Hier is sprake van vrijwilligheid. Er kan ook sprake zijn van dienen dat gepaard gaat met onderdrukking van degene die dient. Denk aan de slavernij. De Heere verwoordt aan Abram wat er met zijn nakomelingen gaat gebeuren. Zij zullen gaan wonen in een vreemd land en zullen de inwoners van dat land gaan dienen.¹¹ Dat gaat gepaard met verdrukkingen. Dit is een niet-vrijwillige manier van dienen.

De Heere wil dat mensen hem vrijwillig dienen. Hij wil niet dat mensen vrijwillig afgoden gaan dienen en daarom verbiedt Hij dit. 'Gij zult u geen gesneden beeld maken ... noch hen dienen.'¹² Hij wil ruimte bieden aan de mensen, zodat zij Hem vrijwillig dienen. Dat blijkt duidelijk uit het gesprek dat Mozes namens de Heere met farao moet voeren.¹³ De Heere ziet dat het volk Israël, de nakomelingen van Abraham, wordt onderdrukt en dan komt Hij voor ze op. Hij schakelt Mozes in die tegen de farao moet gaan zeggen: 'Mijn zoon, Mijn eerstgeborene is Israël. En Ik heb tot u gezegd: Laat Mijn zoon trekken, dat hij Mij diene; maar gij hebt geweigerd hem te laten trekken; zie, Ik zal uw zoon,

10. Gen. 29:27.

11. Gen. 15:13.

12. Ex. 20:5 en Deut. 5:8-9.

13. Ex. 3-5.

uw eerstgeborene doden.¹⁴ De Heere wil Zijn kinderen de ruimte geven om Hem te dienen, vrijwillig. Hij vertoort Zich over de mensen die dat onmogelijk maken, zoals de farao.

Dat dit dienen geen slaafse onderwerping is, blijkt uit het feit dat Mozes in het eerste gesprek met farao spreekt over een feest. Hij zegt tegen de farao: 'Alzo zegt de HEERE, de God van Israël: Laat Mijn volk trekken, dat het Mij een feest houde in de woestijn.'¹⁵ De tweede keer zegt Mozes: 'Zo zegt de HEERE: Laat Mijn volk trekken, dat zij Mij dienen.'¹⁶ Het dienen van de Heere is dus een feest!

Nieuwe Testament

In het Nieuwe Testament komen we verschillende woorden tegen die vertaald worden met 'dienen'. Over Martha schrijft Johannes dat zij 'diende'¹⁷. Daar wordt het Griekse woord 'diakonein' gebruikt. Een woord dat we herkennen binnen de kerk, namelijk in het ambt van diaken. Het gaat daarbij niet om een slaafse dienst, maar om vrijwillig dienen.

Andere Griekse woorden die vertaald worden met dienen, zijn 'leitourgein' en 'leitourgia'. Deze woorden hebben vooral betrekking op de eredienst. Zo wordt over Zacharias

14. Ex. 4:22 en 23.

15. Ex. 5:1.

16. Ex. 8:1.

17. Joh. 12:2.

geschreven dat hij naar huis ging toen 'de dagen van zijn bediening' voorbij waren.¹⁸

De gedachte van het 'moeten' dienen (slaafs) en 'mogen' dienen (vrijwillig) komen we ook in het Nieuwe Testament tegen. De Heere Jezus zegt tegen de Joden die in Hem geloven: '... de waarheid zal u vrijmaken.'¹⁹ De hoorders reageren verbaasd en zeggen: Hoe kan dat? We hebben nog nooit iemand gediend en hoe kunt U dan zeggen dat we vrij worden? De Heere Jezus wijst dan in Zijn antwoord op de zonde die mensen onderdrukt.²⁰ We zijn slaven van de zonde en zullen daarvan bevrijd (vrijgemaakt) moeten worden. Hier is sprake van een slaafse dienstbaarheid. Dat we zonde doen, weten we allemaal. Daar zijn we mee opgegroeid. Maar, wie wil er gevangen zitten? Wie wil er slaaf zijn? Wie wil er onderdrukt worden? Niemand toch! De Heere Jezus zegt in dit Bijbelgedeelte dat de mens onderdrukt wordt door de zonde, dat hij slaaf is van de zonde. De zonde is onze meester! We zijn geknecht! De zonde onderdrukt je en je bent geen vrij mens wanneer je niet door de Heere Jezus bent vrijgemaakt. Als de Zoon je zal hebben vrijgemaakt, zal je werkelijk vrij zijn.²¹ Elke andere vorm van vrijheid is schijn!

Het Nieuwe Testament spreekt evenals het Oude

18. Luk. 1:23.

19. Joh. 8:32.

20. Joh. 8:34.

21. Joh. 8:36.

Testament van dienen op basis van vrijwilligheid. De meest kernachtige teksten verwijzen naar de Heere Jezus Zelf Die niet in deze wereld is gekomen om 'gediend te worden'. Dat zou menselijkerwijs wel de verwachting zijn. God Die mens wordt! Dan is er alle reden toe om te verwachten dat Hij Zichzelf zo diep wil vernederen om gediend te worden. Nee, zegt Jezus Zelf, 'de Zoon des mensen is niet gekomen om gediend te worden, maar om te dienen.'²²

Het dienen is gericht op het welzijn van de ander. In Zijn dienen is Jezus volkomen gericht op de ander, zowel Zijn Vader als de mensen. Daarom roept Petrus op om de ontvangen gave in dienst te stellen van anderen.²³ Paulus geeft aan dat de lezers 'tot vrijheid geroepen' zijn en dat zij deze vrijheid moeten gebruiken om elkaar te dienen.²⁴

Conclusie

In dit hoofdstuk gaat het om twee manieren van dienen: vrijwillig of niet-vrijwillig. In de woorden die de Heere in Zijn Woord gebruikt, gaat dit dwars door alle werkwoorden heen. We komen tot enkele conclusies:

1. *De Heere wil dat we dienen op basis van vrijwilligheid. Geen slaafse dienst, maar een vreugdevolle dienst.*

22. Matth. 20:28 en Mar. 10:45.

23. 1 Petr. 4:10.

24. Gal. 5:13.

2. *De Heere wil dat mensen Hem dienen. Sterker nog: Hij wil mensen daarbij helpen. Het was de hoofddreden dat het volk uit Egypte werd geleid. Juist daarom heeft Hij de Tien Geboden gegeven.*
3. *Het geloof in de Heere Jezus maakt vrij van de zonde. Deze conclusie komt heel duidelijk in het Nieuwe Testament naar voren. Een christen is niet meer gebonden aan de slavendienst van de zonde.*
4. *Iedere christen heeft de opdracht om te dienen in navolging van de Heere Jezus Die gekomen is om te dienen.*

Wat maakt het verschil?

Het Van Dale-woordenboek geeft vijf betekenissen aan het woord 'dienen', namelijk:

- *in dienst zijn;*
- *hulde bewijzen: om u te dienen, beleefde bevestiging;*
- *behulpzaam, nuttig zijn; bestemd zijn voor: dat dient nergens toe; ijs en weder dienende als de (weers) omstandigheden meewerken; niet gediend zijn van, geen prijs stellen op;*
- *horen: men dient te beseffen dat ...;*
- *door de rechtbank behandeld worden: de zaak diende een maand geleden.*

In onze, wat individualistische, samenleving heeft het woord 'dienen' niet altijd een positieve gevoelswaarde.

Al snel denken mensen aan het onderworpen zijn aan of het in dienst zijn van een ander. Zo dienen kan beperkingen met zich meebrengen: degene die dient kan niet meer doen en laten wat hij zelf wil.

Hoe verhoudt zich dit met het Bijbels dienen? Het verschil ligt in het moeten of het mogen. De buurman met iets helpen kan op twee manieren:

- 1. We moeten hem helpen.*
- 2. We mogen hem helpen.*

In het eerste geval ervaren we een bepaalde verplichting om het te doen. De tweede manier is veel vreugdevoller.

Dezelfde lijn kunnen we trekken als het gaat over het dienen van de Heere. Ook dat kan op twee manieren:

- 1. We moeten Hem dienen.*
- 2. We mogen Hem dienen.*

In de eerste situatie bepaalt de wet, het gebod, de regel dat we de Heere moeten dienen. Er is in mindere of meerdere mate de verplichting om het te doen, maar er is geen sprake van vrijwilligheid. De banden van de zonde houden ons gevangen en met deze kettingen om ons heen geslagen móeten we de Heere dienen.

In de tweede situatie is er sprake van vrijheid en vrijwilligheid. We moeten niets meer, maar mógen dienen. Anders gesteld: de wet heeft plaatsgemaakt voor het

Evangelie (de blijde boodschap). Het dienen vindt plaats vanuit dankbaarheid! Dankbaarheid voor de ontvangen vrijheid. Deze christelijke vrijheid is kenmerkend voor een christen. Dát maakt het verschil!

